

ÚJNÉPSZABADSÁG

október 25, 2023

A Sziklai mítosz

Posted by [adriancott](#)

Eörsi László

Budakeszi, 1956

Előzmények

Budakeszin a svábok kitelepítése miatt már tíz éve keserű légkör uralkodott. A mintegy 15 000 főnyi helyi társadalom két fő csoportja a „bennszülött” svábok és az ő ingatlanjaikat elfoglaló, a párt által támogatott „telepesek” szemben álltak egymással. 1956. október 23-án az ellentétek már nyíltabb formát öltöttek.

A leggyűlöltebb személyiség minden bizonnyal Sziklai Sándor ezredes volt, aki komoly munkásmozgalmi múlttal büszkélkedhetett. Ezredesi rendfokozattal a Hadtörténeti Intézet és Múzeum vezetését bízták rá. 1946-ban költözött Budakeszire, amikor egy kitelepített sváb család házát kiutalták részére. Sziklai a feleségével, apósával, a szintén

munkásmozgalmi múltú Kiss Lajossal, anyósával, valamint két kiskorú gyermekével együtt lakott.

1956. október 25-én fővárosból több fiatal fegyverrel tért vissza, ahol már megedződtek a csetepatékban. Szószólójuk a 25 éves Máriy László esztergályos volt, akinek vezetésével és a hozzájuk csatlakozókkal a község MDP helyi székházában elvették a pártvezetőktől a fegyvereiket. Október 26-án a fiatalok a falu főútján barikádépítésbe kezdtek, hogy ellenőrizzék a Budapestre haladó járműveket, és az ÁVH-sokat majd lekapcsolják. Eközben úgy döntöttek, hogy Sziklai ezredestől elkérjük a fegyverét, s ha nem adja, erővel elveszik. Heten el is indultak. Sziklai és Kiss a veszélyek miatt már az előző napon elküldték az asszonyokat a gyermekekkel egy ismerős családhoz. Ezen az éjszakán felváltva virrasztottak.

Sziklainál volt egy szolgálati pisztoly, felhoztak a pincéből egy baltát és egy lapátot is. 26-án reggel Kiss Lajosnét arra kérték, jöjjenek vissza a gyermekekkel, mert „ha kell, együtt haljanak meg”. A nő nem tiltakozott, hanem visszaindult értük. A család régi barátja, az 50 éves szabadkai özvegy, Varjaski Milánné is ott volt látogatóban.

A végzetes összecsapás

A fiatalok, Máriy László vezetésével 10 óra körül behatoltak a kapun, Máriy felment a bejárati lépcsőn és követelte Sziklaitól a fegyverét, aki válasza sem méltatta, mire Máriy a bejárati ajtó üvegét kézigránáttal beverte. „Ekkor Sziklai azonnal lőtt a pisztolyával – emlékezett vissza rendőrségi kihallgatásakor a felesége. „Láttam, hogy férjem hátravágódik, legurul a lépcsőn. Máriy: Éreztem, hogy eltalált, s leestem a lépcsőn. Feleségem abban a pillanatban elszaladt és kiabált, hogy »a Lacit meglőtték!« Azt éreztem, hogy alsó testem érzéketlen, nem tudtam mozogni” – vallotta pár hónappal később.

Hamarosan barátja, Tóth Miklós az ajtón bedobott egy kézigránátot. Máriy: „...arccal az előszoba felé feküdtem, láttam, hogy az ajtó kinyílik, és a résen át az előszobába – az ajtóhoz közel – berepült egy gránát és felrobbant. [...] Sziklai eldőlt.” Máriyné hallotta is Tóth Miklós közlését: „»Bevágtam egy gránátot.«” Máriy elküszött a kapuig, amikor felesége és társai kezelésbe vették. Hordágyat rögtönöztek, bevitték a szanatóriumba, ahol azonnal megműtötték. „Igen gondos gyógykezelésben részesült, azonban állapota ennek ellenére sem javult” – tájékoztatta 1957. március 4-én a vizsgálati osztályt Kelemen Endre törvényszéki orvosszakértő. A jobb mellkasán ért lövés végzetesnek bizonyult. Március 10-én meghalt. A lövéseket hallva odaérkeztek a barátok, és kispuskával tüzelni kezdtek a házra, az ablakait szétlőtték. A Sziklai-lakásban lezajló eseményekről elsősorban a bentlévő Varjaski Milánné tudósított, akit Sziklai beküldött a szobába. „Ebben a pillanatban hallottam néhány lövést, nem tudom hányat. Hallottam a szétzúzott üveg csörömpölését is, és közvetlenül

utána elhangzott a robbanás is. Még ezután is volt néhány lövés, míg végül valami gyanús csend vált úrrá. Erre kimentem az előszobába és megláttam, hogy az előszobaajtó össze van törve. Sziklai Sándor a földön feküdt, Kiss ott állt, ahol előbb is [...] és mondta, hogy ő is megsebesült a lábán. [...] Észrevettem, hogy a fiatal emberek tartanak egyet maguk közül, aki egészen össze volt rogyva, amiből arra következtettem, hogy az illető megsebesült. [...] Észrevettem [Sziklain], hogy még lélegzik, ő azonban akkor már a végét járta. Tudtam arról, hogy csak Sziklainak van pisztolya, ebben a pillanatban azonban észrevettem Kiss Lajosnál, aki azt kézben tartotta, [...] mondván, hogy ő maga fogja megölni magát. [...]

Odaillesztette a pisztolyt a jobboldali halántékára és elsütötte. Azonnal elesett az asztal és a verandára vezető ajtó között a földre. [...] Nem vettem észre, vajon ő a helyszínen meghalt-e, azonban ezekben a pillanatokban Sziklai Sándor még nem szenvedett ki. Én annyira megijedtem, hogy kimentem a verandára, azután az udvarra, illetve a kertbe [...] és ott elbújtam...”

A Sziklai-család helyi ismerőse Waschler Sándorné így vallott: „Ahogy a lépcsőn felértem, láttam, hogy az ajtó előtt nagy vértócsában fekszik Sziklai Sándor [...] a vér a fejéből patakzik, az arca pedig kormos, szürkés színű volt. [...] Láttam, hogy mellkasa erősen mozog. Hangot nem adott és egyáltalán nem mozdult. [...] Sziklaitól jobbra állt Kiss Lajos. Kezében pisztolyt láttam. [...] Kissék szobájában láttam Kissék Jugoszláviából érkező vendégét. [...] Az asztalnak támaszkodva állt szinte megdermedve. [...] Átszaladtam [a szomszéd] kertjébe. Eközben láttam, hogy [...] nagy tömeg közeledik a ház felé.”

A bírósági orvosszakértő szerint lehetséges, hogy gyors orvosi beavatkozás megmentette volna Sziklai életét.

Ezután szégyenteljes esemény következett, amit nem is szükséges részletezni. A csőcselék bevonult a házba, kirángatta az eszméletlen ezredest az utcára, ahol karókkal agyonverték, agyon rugdalták, a lakást pedig kifosztották. Ezekben a Máriy-csoport tagjai nem vettek részt. 1958 novemberében fejeződött be a büntető eljárás. Két lincselőt halálra, kettőt életfogytiglanra, többeket is hosszú börtönbüntetésre ítélték. Tóth Miklós és három társa ellen csak távollétükben hirdethettek halálos verdiktet.

A tények és a mítoszok

A lakásban járt lincselők egy baltát is láttak, és azt terjesztették el, hogy Sziklai azzal agyonütötte apósát, majd öngyilkos lett. Később a legenda akképpen módosult, hogy pisztollyal és nem baltával végzett vele. A témával foglalkozó összes történész a rendszerváltás után minden további nélkül átvette a legendát és ezt terjesztik, anélkül, hogy racionális magyarázatot adnának a felkutatható tényekre.

A négy szemtanú – Varjaski Milánné, Waschler Sándorné és a Máriy

háaspár – még 1956 november végén, december elején megtette az ügytényszerűségének szempontjából döntő vallomásokat. Máriyék látták-hallották Tóth Miklós kézigránátjának becsapódását, az ezredes elvágódását. Varjaskiné és Waschlerné Sziklai eszméletvesztése után is beszélt Kissel, aki ott állt a szobában. Számos tanút kihallgattak, de csak a kinti eseményekről tudtak információkat nyújtani, a házon belüli történésekből semmit nem láttak.

Mindezen túlmenően az orvosi vizsgálat is – igaz, csak a harmadik – igazolta, hogy Sziklai fejsérülése 14 mm átmérőjű volt, tehát nem származhat pisztolyból, mert nincs olyan nagy átmérőjű lövedék. A sérülést a kézigránát összekötő csavarja okozta. A második vizsgálat idején nem preparálták ki a koponyacsontot, így téves jelentést tettek. 1956-os legendák közül jó néhány még tartja magát, közöttük – a meggyőző bizonyítékok ellenére – a Sziklai-mítosz is.

Címkép: Budakeszi népe a Sziklai házhoz siet